

Bert Keizer

Het nachthoofd kwam hem achterna: 'Ze ademt weer'

VINCENT BOON

Helemaal dood?

Elke dokter moet weleens de dood vaststellen, een medische handeling die niet altijd even overzichtelijk is. Dat komt deels door een historische dimensie. Want vroeger, toen er nog een ziel in het lichaam aanwezig was, ging iemand in een oogwenk dood en wel precies op het moment dat de ziel het lichaam verliet. Grapjassen probeerden wel om het lichaam net voor en net na het vertrek van de ziel te wegen en kwamen steevast uit op zeven gram. We laten dit even, maar die beleving van een stervensmoment is nog volop aanwezig bij de omstanders. Dat idee van een ogenblikkelijke dood valt niet te rijmen met de fysiologie van een stervend lichaam. Bij euthanasie vind ik het altijd weer verrassend dat het hart nog zo'n vijf tot tien minuten kan doorkloppen na ademstilstand. Je kunt dan moeilijk zeggen: ze is nog niet helemaal dood. Is ze dan halfdood? Of driekwart? Ik heb geleerd te zeggen: ze heeft het bewustzijn verloren maar het hart klopt nog. In het NTvG van 11 oktober trof ik een even grondige als onhanteerbare benadering voor het auscultatoir vaststellen van de dood: minimaal vijf minuten luisteren. Ik geef het je te doen, omringd door de angstige of smartelijke blikken van de omstanders.

Schouwartsen hebben rond euthanasie een nog moeilijker taak. Ze komen binnen onmiddellijk na afloop van een drama en moeten zich dan op de een of andere wijze verhouden tot het verse verdriet bij de aanwezigen en het lichaam van de overledene. Als er sprake is van een volle kamer, want soms verzamelen

zich zo'n twintig man rond een overlijden, dan is twee keer alle handen schudden (eerst bij binnenkomst, tevens condoleance, en dan weer bij vertrek) eigenlijk geen doen, en de meesten volstaan dan met een algemeen wuiven en een korte uitleg over de noodzaak van hun komst.

Wat ze met het lichaam doen varieert. Als het in een andere kamer ligt dan die waar het gezelschap zich ophoudt, dan doen ze meestal niks. Maar als ze te midden van het gezelschap hun rite moeten voltrekken, hebben ze vaak een lampje bij zich dat ze in de ogen schijnen, wellicht om de vervormbaarheid van de pupil vast te stellen, geeft niet, het gaat om het gebaar en de meesten weten heel goed hoe ze dat gebaar moeten maken.

Het mooiste verhaal over het vaststellen van de dood overkwam mijn collega S. Hij was in opleiding bij ons en werd 's nachts een keer in de dienst opgeroepen om naar een ernstig dyspnoïsche vrouw te komen kijken. Helaas kwam hij te laat en kon hij slechts de dood constateren. Hij was alweer op weg naar de uitgang toen het nachthoofd hem nog net te pakken kon krijgen met de mededeling: 'Ze ademt weer.' 'Dat kan wel zijn', antwoordde S., 'maar daarnet was ze wél dood!' ■